

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Sexti. De periculoso illorum statu, qui personæ superflua in egenos etiam infra extremam egestatem constitutos, vel in alias pias causas non erogant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

tam efflagitat. Proximum est, ut de illa nonnulla modo in medium afferamus, quæ extra extremæ necessitatis casum frequenter obligat.

De periculoso illorum statu, qui personæ superflua in egenos, etiam infra extremam egestatem constitutos, vel in alias pias causas non erogant.

CAPVT SEXTVM.

XTREMA urgente miseria omnes, qui opem ferre commodè possunt, eleemosynaria lege teneri ostensum est hucusq;: Verùm quòd hic extremæ egestatis casus, non ita frequenter vsu venire soleat; neq; tamen desint vnquam, qui secundum status sui rationem superflua possideant; nunquam rursus, qui hoc vel illo modo non indigeant, segmento hoc sexto inuestigare lubet, illi ne tantum in eleemosynarium præceptum committant, qui extremè laborantes non adiuuant, an illi quoque, qui quæ à statu redundant, inter egenos vel alia pia opera non dispensant.

Ut nūquam desunt opibus affluentes, ita nūquā quoq; pauperes desunt.

HOSCE vel non peccare, vel leuiter tantum peccare defendunt nonnulli. Præcipua illorum ratio, est vsitata pœnitentium & confessoriorum praxis: Constat enim, plerosq; omnes, nulla opum, quas quis possidet, habita ratione, quosuis promiscuè, hoc est, diuites æquè ac pauperes absoluere; cum multi tamen inter eos comperiantur viri probi, & eruditi, & multi rursus pœnitentes, qui vitam mallèt amittere, quàm obulum vnum cum DEI offensione retinere.

Praxis confessoriorum in absolueudis diuitibus.

VERVM vt hæc ratio, à communi confessoriorum praxi sumpta, est parum firma; ita eorum sententia, qui solam extremam necessitatem ad eleemosynam obligare contendunt, est admodum periculosa: vtpotè non solum à recepta doctorum hominum doctrina aliena; verum sacræ quoq; Scripturæ parum consentanea. Scripturæ vox est; *Quod superest, date eleemosynam.* Item: *Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat.* Item: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si situerit, da ei aquam bibere.* Item: *Ego præcipio tibi, & aperias manum tuam fratri tuo egeno.* Iam quòd hæc, aliâq; similia complura, quæ in diuinis literis passim occurrunt, ad eos præcisè referenda non sint, qui extremè egent, patet ex communi legum &

Periculosa eorum sententia, qui extra extremam necessitatem eleemosynam liberam definiunt.

Luc. 11.

Luc. 3.

Prou. 25.

Deut. 15.

& præceptorum omnium ratione: nunquam enim, quæ simpliciter, & generaliter præcipiuntur, vel proponuntur, restringi debent ad certum aliquod membrum, nisi generalis & simplex acceptio aliquod incommodum contineat, aut aliquod absurdum secum trahat, quod hic locum non habet.

Ad hæc præcepta, & leges de illis ferri solent, quæ vel frequenter, vel communiter accidunt; casus autem extremæ inopiæ tam insolens est, ut paucos cõperias, qui vnquam in aliquem inciderunt; qui extremè laboraret. Deniq; in sacris literis extant nõ pauca de egenorum cura tradita, quæ ad extremam illam necessitatem commodè referri non possunt. eius generis est illud Tobia: *Noli faciem tuã auertere ab illo paupere.* Et illud rursus Ioannis: *Qui viderit fratrem suum necesse habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Neq; enim is tantum necesse habere dicendus est, qui præ frigore, vel fame animã agit; aut velis remisq; ad eum necessitatis articulum tendit; sed is quoq; qui necessariis vitæ præsidii destitutus viuit. Et illud tandè CHRISTI: *Discedite à me maledicti in ignem æternũ: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: Sitiui & non dedistis mihi potum: Hospes eram, et nõ collegistis me: Nudus, et non operuistis me: Infirmus, & in carcere, et non visitastis me.*

Hæc profectò ad extremam egestatem vniuersè detorqueri nullo iusto colore, aut titulo possunt. Primò enim nulla profus extremæ inopiæ fit hic mentio; id autem, citra vrgentem rationem, ad vnum aut alterum restringere, quod pertinet ad omnes, temeritatis videtur non parua. Deinde quædam hic recensentur, quæ vltimum vitæ periculum communiter nõ adducunt. Postremò incredibile fit, tot extremè egentibus opera sua defuisse, quot extrema illa iudicis sententia percelluntur: nam extrema illa paupertas rarissimè est obuia, & pauci præterea cõperiuntur, qui illis opem suam denegãt, quos fame, vel frigore, vel alio eiusmodi incommodo pereuntes vident. Secundum Scripturas igitur multò plures contra eleemosynarium præceptum peccant, quàm qui extremè laborantibus operam suam denegant.

SCRIPTURARVM sententiæ magno consensu, & numero accedunt veteres Patres; & plurimi quoque recentiores diuinarum literarum interpretes. Inter alios D. Cyprianus ita scribit: *Vitæ nostræ dux CHRISTVS, nihil crebrius mandat & præcipit, quàm*

Que generaliter proponitur, aut præcipitur, nõ debent ad certum aliquod membrum trahi.

Leges de his feruntur, quæ frequenter accidunt.

Cap. 4.

1. Ioan 3.

Matth. 25.

Illud Christi, esuriui &c. multis de causis non posse referri ad solos extremè egentes.

Luc. 12. 18.

vt dandis eleemosynis insistamus. *Vendite*, ait, *quæ possidetis, & date eleemosynam*. Sanè qui solis extremè laborantibus opem ferunt, illi eleemosynis dandis non insistunt: Siquidem verbum, *insisto*, quandam operis assiduitatem denotat; extremè autè egentes vix vnquam occurrunt.

Serm. 81.

AMBROSIVS: Ait aliquis, Quid iniustum est, si, cum aliena non inuadam, propria diligentibus seruem? O impudens dictum, quid propria dicis, quæ, ex quibus recondis, in hunc modum intulisti? Proprium nemo dicat, quod est commune: Quod plus est, quàm sufficeret sumptui, violenter obtentum est. Et infra: Non minus est criminis, habenti tollere, quàm cum possis & abundas, indigentibus denegare. His nihil dici, aut scribi potest clarius.

Quod à sumptu
redundat, violè-
ter detentum
est.

Quid dicam 14.
q. 4. Ad Mace-
don.

AVGVSTINVS: Nõne omnes, qui videntur sibi gaudere de conquisitis, eisq; vt nesciūt, aliena possidere conuincuntur? Hoc certè alienum non est, quod iure possidetur; hoc autè iure possidetur, quod iustè; & hoc iustè, quod bene. Omne igitur, quod malè possidetur, alienum est. Malè autem possidet, qui malè vtitur: malè vtitur, qui, vt debet, non dispensat. Alienum apertè hinc vocat, quod in pauperes, cum redundaret, non erogatur.

Malè posside-
tur, quod legiti-
mè non dispen-
satur.

Hospitalè d. 42.
Ad illud Luc. 3.
Qui habet duas
tunicas.

HIERONYMVS: Aliena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur. Et alio rursus loco: Si plus habes, quàm tibi ad victum, vestitumq; necessarium est, illud eroga, & in illo debtricem te esse noueris.

P. 3. adm. 22.
pass.

GREGORIVS: Cum quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur: Iustitiæ potius debitum exoluimus, quàm misericordiæ opus implemus. Eadem repetit admonitione hanc proximè antecedente.

Sicut d. 47.

Quod ad quoti-
dianum victum
necessarium nõ
est, id illi imper-
tendum est, qui
necessariis vitæ
prædiis desti-
tutus est.

BASILIVS MAGNVS: Esurientium panis est, quem tu detines; nudorum indumentum est, quod tu recludis; miserorum redemptio & absolutio est pecunia, quam tu in terra defodis. Tantorum ergo te inuadere scias bona, quantis possis præstare, quod velis. Idem exponens illud Luca: *Qui habet duas tunicas, &c.* Hic docemur, quod ex omni eo, quod affluit supra proprii victus necessitatem, tenemur erogare illi, qui nõ habet, propter DEVM; qui quæcunq; possidemus, largitus est.

CHRYSO-

CHRYSOSTOMVS: Tuarum es o homo pecuniarum dispensator non minus, quam qui Ecclesie bona dispensant. Non enim ad hoc accepisti, vt in deliciis absumeres; sed vt in eleemosynam erogares. Nunquid tua possides? Res pauperum tibi sunt creditae; siue ex laborib. iustis, siue ex hereditate paterna possideas. & paucis interiectis: Nunquid graue quippiam, aut onerosum a nobis requirit? Neceſſitate excedentia, vult nos facere necessaria; & que nequicquam, & inutiliter reposita sunt, hac vult bene distribuere, vt hinc occasione sumpta nos coronet.

LEO Magnus: Non solum spirituales opes, & dona caelestia DEO donante capiuntur; sed etiam terrena & corporea facultates ex ipsius largitate proueniunt: vt merito eorum rationem quaesiturus sit, qua magis possidenda tradidit, quam dispensanda commisit.

ISIDORVS: Hoc tantum bonum habet praesentium possessio, si reficiat vitam miserorum: praeter hoc tentatio est mundi luctum; tantoque maiora supplicia in futurum dabunt, quanto & ipsa maiora sunt. Potentes enim potenter tormenta patientur; & exemplo, quod dixerat, probans, subdit: Qui hic misericordiam non impertit, illic pietatis fructum non inueniet; exemplo ardentis diuitis, qui in inferno ad tenuissima petenda compulsus est, qui hic tenuissima negare studuit; guttas ardens petiit, qui micras negauit.

THEOPHYLACTVS: Aliud est diues, aliud oeconomicus: nam diues est, qui sibi diuitias referuat; oeconomicus vero, qui ad opus aliorum illas tenet. Porro autem attende quod diuitem quidem impossibile dicit saluari, possidentem vero difficile; quasi dicat: diues, qui captus est diuitiis, & famulatur eis, non saluabitur. At quis capitur diuitiis, quis eisdem famulatur, nisi is, qui in necessarium aliorum vsum eas non erogat; sed veluti seruus quispiam illarum custodiae & cura vacat, totumque cor & animum eisdem consecrat?

BEDA ad illud Lucae: *Quod superest etc.* Non ita eleemosynam facere iuberis, vt te ipsum consumas, sed vt, tui corporis cura expleta, inopem, quantum vales, sustentas. Duo obseruatione digna hic dicit: Alterum horum est, in CHRISTI verbis praecipuum latere; ait enim, eleemosynam facere iuberis: Alterum est praecipuum

Necessitatem excedentia in necessarium pauperum vsum vertenda.

Ser. 5. de coll.

Quae redolent, dispensare, non possidere iubemur.

Lib. 3. cap. 64. de sum. 60.

Sap. 6.

Luc. 16.

Diues is proprie dicitur, qui diuitiis famulatur, adeoque summam cum difficultate eiusmodi seruat.

Luc. 16.

ceptū illud non cadere in totū illud, q̄ homo possidet; sed in illud tantū, quod vitę redūdat. subdit namq;: Iuberis nō te ipsum cōsumere; sed corporis tui cura expleta, in opē, quantū vales, sustentare.

MITTO hīc Canonū & Scripturarū interpretes, vetustioresq; Scholæ Theologos, inter quos etiā iure meritōq; D. Thomā cenſeo; vtcunq; sint, qui mentem illius nō satis affecuti, aliud ipsi imponant, qui oēs vnanimi sensu atq; consensu tradunt, id totum in egenos erogandum esse, quod à statu redūdat. Verba Thomā de eleemosynā obligatione disputātis, ita sonant: Dare eleemosynā de superfluo, est in p̄cepto; & dare eleemosynā ei, qui est in extrema necessitate; aliās autem eleemosynā dare, est in cōsilio. Eodē

22. q. 32. 5.

4. d. 15. q. 2. 1.
9. 4.

22. q. 66. 7.

22. q. 78. 1. ad 4.

Luc. 11.

tendit hęc eiusedē oratio: Cōmuniter dicitur, quōd dare eleemosynā de superfluo, cadit in p̄ceptum; & similiter dare eleemosynā ei, qui est in extrema necessitate; & hęc rursus: Res, quas aliqui abundanter habēt, ex naturali iure debentur pauperum sustentationi. & infrā: Tertię decimę, quas cū pauperibus comedere debebāt, in noua lege augentur per hoc, quōd Dñs non solū decimā partē; sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi, iuxta illud Luca: *Quod superest, date eleemosynā, et omnia munda sunt vobis.* Plura in eandē sentētiam ex eodē auctore liceret allegare; verū quia hęc clara sunt, à plurium allegatione supersedeo. Ex scripturis proinde, cōmunīq; cū veterū, tūm recentiorum quoq; theologorum sententia habemus, totū id, quod victui superest, esse in verē egentes erogandū, si adsint, etiamsi extremē non egeant. Posset autē eadē hęc veritas multis magnisq; rationibus firmari, verū q̄ in patrū allegatione prolixiores fuerimus, vnā tantū, aut alteram adducā.

Omnis virtus inter extrema mediū obtinet.

Charitas secundū externum effectū & vsum potest esse nimia,

PORRO hīc autem quasi certū, omnem omnino veri nominis virtutē inter extrema mediū obtinere: & quamuis excessus charitatem, virtutū omnino principē, secūdum se vel affectū corrumpere facillē nō solet: (neq; enim pius in DEVM, vel proximū affectus potest esse nimius) potest tamen eā deprauare secundū vsum, vel externum effectū. Quamobrem nisi ea hīc adhibeatur cautio, quam in cuiusvis virtutis opere adhibitam oportet, & quę illam in alterutrum extremorū exorbitare continget, ac quamlibet aliam moralem virtutem. Excessu charitatis harmonia dissoluitur, cū quis inordinato sui alteriusue amore flagrās, de externis vitæ huius commodis plus sibi vel alteri adiungit, quàm necessitas postulat.

lat, vel æquitatis ratio suadet. Defectu verò, cum ex iisdem illis externis commodis, sciens volensq; minus sibi, vel alteri tribuit, quàm necessitas, vel vsus exigit.

CVM hi ergo, qui magnis opibus affluunt, totum illud, quod post omnē domesticam necessitatem modis omnibus expletam, reliquū est, & tanta interdum quantitate reliquum est, vt locū, vbi recondant, vix inueniant, mordicus apud se asseruant, pertinaciq; studio occupant, plus de externis humanę vitæ præsiidiis sibi vèdicēt, quàm vsus depoſcat, aut æquitatis ratio permittat, (nam aliàs nō essent superflua, sed necessaria) planum fit, ordinatæ charitatis limites transilire, adeoq; cœleste numen per excessum offendere. Sicut illi quoq;, qui amicū vel hospitem sumptuosius, quàm par est, excipiunt, plus alteri, quàm boni mores ferant, deferunt.

RVRSUM cum iidem illi, de quibus hīc sermo est, nullum ex iis rebus, quę suę suorumūe personę prorsus superuacaneæ sunt, vitæ præsiidiū illis impertiunt, qui cū graui admodum, licet non extrema egestate conflētantur, minus ex communibus miseræ huius vitæ adminiculis distribuunt alteri, q̄ Christianæ charitatis lex ferat, aut humanę quoq; societatis necessitudo sinat; (Quandoquidē iuxta naturalis æquitatis præscriptū, externa fortunę bona seruire debent primò quidē vitę naturęq; pprię; mox verò cōiunctę; postremò autē cum suę, tū proximi quoq; personę, rebusq; piis, & Reip. vel Ecclesiæ vtilibus vel necessariis) fit vt per defectum in alterū extremum impingant: Sicut illi quoque, qui vitæ personæue propriæ necessaria, quæ poterant & debebant, non administrant; adeoq; vtrobique; à charitatis & æquitatis *ἐνταξία* exorbitant.

AD HÆC cum omnia illa, quę in familiarem vitę mortalium vsū quouis modo veniunt, iure naturali sint communia, aliāq;, quo ad œconomiam & vsū, ius gentium adiudicari aliis; nihilq;, ex illo gētium iure oriatur iniquū, aut *ἀτακτον*: (Siquidē ius illud non vndicunque, sed ab æterna lege, naturāq; mente & ratione prædita originem ducit) fieri non potest, quæ huic vel illi homini solutē superat, vt ea quò ad dominium & vsū ipsis sint verè propria. Vsus namque absolutē redundantium, & præposterus est, & naturali & Gentium quoque iuri planè dissentaneus est. Dicimus propria esse desinere possidentis quo ad vsū & dominium: nam quo ad curam, & dispensationem, donec reip̄a in pauperes,

vel

Iure naturali omnia sunt communia, iure Gentium nō omnia sed superuacua tantum.

vel alias pias causas exponantur, citra noxam penes occupantem manent. Iam si absolute superuacaneum iure gentium penes possidentem non manet, secundum dominium vel legitimum usum; sed tantum secundum œconomiam & dispensationem, consequens fit, ut iure naturali, quo omnia sunt cõmunia, indigentium efficiatur proprium, distribuendum tamen pro eius, qui occupat, iudicio & voluntate: Nam procuratio & dispensatio ex eodem illo Gentium iure competit occupanti. Quo fit, ut aperte contra naturalem iuris æquitatem committant, quicunque ea, quæ personæ propriæ nullo modo necessaria sunt, commoda oblata occasione, inter egenos non distribuunt.

*Personæ proprii
alterius fieri po-
test quoad usum.*

S E D neque personæ quoque ita vnquam aliquid est proprium, ut alterius, quo ad usum, proprium effici interdum non queat. Etenim quod nunc non modo, quo ad œconomiam & administrationem; verumetiam quo ad usum & dominium huius vel illius personæ omnino est proprium, hoc ipsum, ubi primum extrema inedia alterum inuaserit, quo ad usum desinit esse proprium, & secundum eundem usum eius incipit esse proprium, qui extrema egestate laborat. Quare etiam infirmorum offensione seclusa, si propria deessent, nec aliunde, quod opus est, haberi posset, liceret in dicta causa possidenti illud adimere; & in extremè egenam transferre. Hoc autem nullo modo fas foret, si in summa illa rerum egestate dominium integrè penes occupantem maneret. Causa explicata est iam antè: dictum est enim, vitam proximam, æquè ex charitate diligendam esse, ac propriam, maiorisque hanc faciendam externis fortunæ commodis, inter quæ status præsidia & ornamenta censerentur.

*Plurima absurda
ex illorū doctri-
na sequuntur, qui
preceptum elee-
mosynarium in
extrema tan-
tū necessitate
obligare conten-
dunt.*

D E N I Q U E si extrema tantum egestate fauiente, eleemosynarium preceptum locum obtineret, sequeretur, qui opulentissimos census possident, multaque auri talenta, quibus non vtuntur, defossa habent, & omnibus mundi huius commodis abundant, nullum peccatum admissuros, etiam si tota vita ne vnum quidem obulum in egenos exponerent: quippe cum extrema illa inopia rarissime usu venire soleat. Sequeretur rursum, qui facultates ad statum non necessarias in minos, vel hystriones, aut venatores, aut alias eiusmodi mortalium fæces profunderent, nullum inde noxæ partem cõtracturos: Siquidè quod nulli omnino, neque

neque iustitiæ, neque charitatis lege est debitum, id vtcunq; insu-
matur, modò in peccati materiam non vertatur, crimine vacat.

SEQUERETUR nihilofecius charitatis & iustitiæ legem æ-
què latè patere: Quandoquidem extremè egentibus lege iustitiæ
opem ferre obligamur: Sequeretur tandem DEVM non æquam
de omnibus prouidentiam habere; vt qui innumeros pauperes
necessariis vitæ præfidiis destitutos reliquerit: Sunt enim plurimi,
qui citra eleemosynaria auxilia vitam tueri nequaquam possunt:
Diuites verò tantis opibus donauerit, vt splendide quoque viuendo
omnes absumere non queant. Atqui omnia hæc sunt planè
absurda; firmissimè proinde credendū est, eleemosynam nò tum
solum obligatoriam esse, cum quis obtinet superflua naturæ, &
occurrit quispiam extremè egens, eleemosynamque petens; ve-
rumetiã cum quis habet superflua personæ, & offert se quispiam,
cui ea non suppetunt; quæ suæ personæ, vel vitæ omnino sunt ne-
cessaria; vel ægrè admodum, quæ ad vtrumque sunt necessaria,
parare potest.

*DILVVNTVR HIC EORVM RATIONES ET
argumenta, qui præceptum eleemosynarium extrema tantum
egestate premente, obligare contendunt.*

SEd obiiciebas: Durum videtur, tot diuites cõdemnare, quot
statui superuacua possident: Tot rursus confessarios, quot
eiufmodi diuites in foro pœnitentiæ absoluunt. Negari sanè non
potest, plerosque etatis huius confessarios, nulla ferè, quid quisq;
in bonis habeat, habita ratione, omnibus promiscuè absolutionis
beneficium impendere: Verùm hinc non sequitur, rectè semper
impendere, hoc est, inter absoluendum nihil quicquam vnquam
erroris admittere: Formidandum est enim, plures passim compe-
riri, qui absoluendi potestatem exercent, quàm qui veram absol-
uendi rationem probè teneant.

Non omnes, qui
in foro pœniten-
tiæ absoluunt, re-
ctè semper absol-
uunt.

ADHÆC magno opus est iudicio, magnòque rerum poli-
ticarum & œconomicarū vsu, vt hunc vel illum plura, quàm opus
sit, possidere certò ac liquidò concludas. Nam qui certam hîc
sententiam prolaturus est, multa cõsideret oportet: Puta statum,
familiam, eius denique qualitatem, seruos, ancillas, alumnos,

Non est facile de
personæ super-
uacuo sententiã
ferre.

G hospiti-

Pœnitenti in p-
pria causa fides
habenda, nisi cõ
flet de opposito.

Statui necessariũ
non consistit in
puncto, sed in
quadam civili la-
titudine.

hospites, donationes, extraordinarios sumptus, futuros casus, licet non omnes, sed communes tantum, & alia id genus complura; quibus omnibus diligenter consideratis, & ad æquitatis bilanciæ reductis, fortè non tam multi exuperantia possidere inuenientur, quàm multi tenacitatis nomine passim insimulantur. Præterea pœnitentes, quorum dictis, nisi de opposito apertè conflet, fides habenda est, (Ponitur enim vnumquemque suæ salutis curam habere) de facultatum suarum ratione interrogati, rarissimè plura se possidere profitentur, quàm quæ statui suo conseruando sint necessaria.

ACCREDIT huc quoque, personæ statuique tuendo necessarium, non consistere in puncto; sed in quadam civili latitudine. Etenim quibusdam ad tuendam status dignitatem centum aurei nummi sat sunt; aliis quingenti parum sunt. Quidam multis millibus locum suum vix defendunt. Sed & illi ipsi quoque, qui centum aureorum censu utcunq; honestè & commodè alere se possunt, si 120. aut aliquid eo amplius fortè possideant, non statim vt superuacanea iniuste occupantes, condemnandi sunt. Nam præter quàm quòd rerum precia & tempora inter se sint admodum diuersa, posset etiam casus quispiam accidere, qui magnam aliquam eleemosynam, aut domesticam impensam exigeret. DENIQUE licet sententia, quam hîc defendimus, sit tutissima, communissima, magnisque rationibus & fundamentis nixa, opposita tamen vt erronea ab Ecclesia nondum est præscripta. Et hoc quidem ad id dici posse videtur, quod de communi confessoriorum consuetudine obiiciebatur.

AD alterum argumentationis membrum; quod de periculosa diuitum conditione proponebatur, responsionis loco illud MATTH. 19. CHRISTI Seruatoris allegari potest: *Amen amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cœlorum.* & illud rursum eiusdem: *Filioli quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum DEI intrabunt? Facilius est camelum per foramen acus introire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.* Cognatum est huic illud Pauli: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* Sed neque multum quoque ab his CHRISTI & Apostoli oraculis disidet illud Iacobi: *Agite nunc diuites, plorate ululantes in miseris vestris, quæ*
adue-

adueniunt vobis. Diuitiæ vestra putrefacta sunt; & vestimenta vestra à tineis comesta sunt; aurum & argentum vestrum æruginavit, & ærugo eorum in testimonio vobis erit, & manducabit carnes vestras, sicut ignis. & quæ grauiâ diuitibus, & sæculi huius dynastis ominantur alij diuinitum oraculorum interpretes.

Periculosus diuitum status, sed non omnium.

At certum interim est, terribiles illas Scripturarum comminationes, de omnibus diuitibus indiscriminatim accipi non posse: (Nam & Abraham, & Isaac, & Iacob, & Iob, & Dauid, & Zachæus, & Ioseph ab Arinathia, & alij complures magnis opibus valuerunt, qui omnes tamen prospero vento ad salutis portum appulerunt) sed de iis præcipuè, qui diuitiis in suam, aut aliorum perniciem, aut in CHRISTI iniuriam abutuntur, aut per imposturam, fraudem, vel rapinam illas colligunt; aut certè contra charitatem, quæ proximo debetur, easdem detinent. Contra quos ex instituto agere videntur, quæ paulò antè ex Apostolo Iacobo allata sunt.

Multi diuites salutem consecuti sunt.

ET ENIM dum ita scribit: *Diuitiæ vestra putrefacta sunt; vestimenta vestra à tineis comesta sunt; aurum & argentum vestrum æruginavit*, perinde est, ac si scribat, vel dicat: Vina, frumenta, cæteraque humanæ vitæ præsidia, quæ, quòd vobis ad vsum redundarent, in egenos erogare debueratis, & non erogastis, in horreis vestris, in arcibus vestris, in cellis vestris, præ multitudine compitruerunt. Vestimenta, quibus frigore rigentes tegere, & ab aëris iniuria munire vos oportebat, in acruum congelata, tineis & blattis escam fecistis. Aurum & argentum, quo captiuos redimere, nudos vestire, esurientes reficere iussi eratis, in terra defossum æruginè situmque obduci passi estis: propterea *plorate & ululantes*, quia grauißima supplicia vobis imminet. Hæc autem comminatio & obiurgatio in illis locum non habuit, quorum iam meminimus: Erant enim illi hospitalitati, cæterisque pietatis & misericordiæ operibus deditissimi. Quamobrem non est quòd auari, inhumanique diuites horum exemplo impunitatem sibi promittant; utcunque sit, periculosus est diuitum status, hoc præsertim tempore, quo tantum auaritia inualuit, Christianaque charitas, & operum misericordiæ studium tantopere refluxit.

Iacob. 5.

Loc^o Iacobi auaros diuites grauitè perstringens.

Panormitanus
D. Thomæ sen-
tentiam non af-
secutus.

Quo sensu ele-
mosyna extra ex-
tremam necessita-
tis calum libera
dicatur.

OBIIICIS denuo: Panormitanus, & alij quidam haud con-
temnendæ auctoritatis & eruditionis viri eleemosynarum largi-
tionem, extra extremæ necessitatis articulum, liberam pronun-
ciant. Pronunciant sanè, verùm id non ex sua, sed ex D. Thomæ,
quam malè affecuti erant, sententia; hanc enim illi allegant. Qua-
re non est mirum, si à communi sententia degenerarint. Sed ha-
ctenus quoque libera est, quatenus eiusmodi diuites, quod super-
est, non obligantur certæ alicui personæ tribuere, sed huic, vel illi,
vel alteri, cuiusvis visum fuerit. Neque hoc die rursum, mensè,
vel anno; Possunt enim ea, quæ personæ reliqua sunt, apud se af-
feruare, dum vel maior iuuandorum pauperum opportunitas, vel
evidentior Ecclesiæ vel Reipub. utilitas, vel vrgentior quoque
erogandi necessitas occurrerit. Nam etsi in laude poni soleat, ea
statim in pauperes erogare, quæ statui necessaria non sunt, non
est hoc tamen semper consultum, nedum absolutè præceptum,
aut simpliciter necessarium: Expedi enim interdum, expectare
commodam erogandi occasionem. Denique vt ex illorum scri-
ptis colligi potest, non accipiunt extremæ necessitatis articulum
pressè; sed ea latitudine, vt grauem quoq; inopiam comprehen-
dat; quo sensu tolerabilius est, quod opinantur.

OBIIICIS tertio: Si id totum, quod præsens vitæ status non
deposcit, in pauperes infra extremæ egestatis metam constitutos
dispertiri necessum est: Ergo nulli opulento fas erit, splendide ædi-
ficare, aut dignitatem aliquam coëmere, aut monasterium vel
studiosorum hominum collegium extruere, aut ab alio extru-
ctum dotare; Nam quibus hæc afficerentur, quo ad vsum non sua,
sed pauperum essent propria. Sed neque iis quoque, qui magnis
opibus affluerent, mercaturam exercere, aut oblatam hæredita-
tem adire ius esset: Quandoquidem æquè vitio obnoxium vide-
tur, superuacanea, siue per mercaturam, siue per aliam quamcun-
que artem, viam, vel professionem conquirere, atque iam antè
conquisita, aut quouis iure vel titulo obtenta retinere. Rursum
quicquid cū virtute, laude, & honestate licet quærere, hoc ipsum
etiam cum virtute, laude, & honestate quæsitum licet possidere.
Atque hæc omnia à communi mortalium sensu, diuitumq; huius
sæculi vsu sunt admodum aliena.

Nimis

NI MIS angustè propriam eleemosynarum rationem, statufq; decentiam vsurpas arguator: Nam, vt alibi dictum est non semel, & prudentibus per se notum est satis, Ecclesias dotare vel exædificare, Bibliothecas publicas, vel studiosorum hominum collegia instituire, ὀρφανοτροφεία, γεροντοκομεία, νοσοκομεία, παρθενοσημεία, aliáque id genus pia & publica opera erigere, perpetuisq; censibus locupletare, adèd cum verarum eleemosynarum, piarumq; causarum ratione non pugnat, vt principem quoq; locum inter illas obtineant: Pari modo vxorem, liberos, reliquosq; domesticos honestè decenterq; habere; & vnde honestè decenterq; in posterum habeantur, per mercaturam vel aliam quamcunq; licitam viam vel artem conquirere; Filia dotem, vt honestiùs eloceatur, augere; In filium vel nepotem studiorum causa maiusculos sumptus facere, hoc non est, statum, quem obtines, aut personæ, quam sustines, limites transcendere, aut statui nõ necessaria possidere; sed spartam, quam nactus es, pro viribus ornare: Siquidem in his rebus status dignitas potissimùm versatur.

De status mutatione idem fortassis dici queat: Nam si dignitatem, vel magistratum non vulgarem vtrò oblatum (dummodo tamen ea suppetant præsidia, quibus cum dignitate, & publica vtilitate administrare valeas) inculpatè licet admittere, quo tamen admisso status qualitas plerunq; mutatur: (Aliud est enim priuatam vitam ducere, aliud in publico magistratu versari) cur non etiam per media honesta, & licita, ad eiusmodi magistratus eniti? Certè nõ videtur maius periculum in obeundis ciuilibus muneribus, vel maius peccatum in iisdem expetendis, quàm in Ecclesiasticis: Si adhæc ergo per vias honestas contendere licet, cur non etiam ad illa? Ea propter si quis ea possideat, quæ ad præsentem statum honestè tuendum abunde sat sint, ad supremum autem magistratum in ciuitate obtinendum sat non sint, nullam video causam cur istiuscemodi homini rei augendæ studio tantisper vacare non liceat, dum per opes capeffendo magistratui idoneus euadat. Modò tamen propter eiusmodi animi institutum pauperum etiam vulgarium, ne dum extremè vel quasi extremè egentium causam non negligat; aut indiligentiùs quàm par est tractet; neq; quicquam omnino, quod cum iustitia vel honestate pugnet, ea de causâ committat.

Eleemosynæ ratio & status decentia latè patent.

Per media licita, ad sublimiorem statum contendere, per se non est illicitum.

Quo sine opibus
magnis affluen-
tibus liceat ne-
gotiari, aut mer-
caturam exer-
cere.

SE D neq; iis quoq; , qui & sorte & statu suo cōtenti viuunt, & omnibus vitæ personæq; necessariis abundant, negotiari aut oblatam hæreditatē adire vlla omnino lege, aut iure inhibitum est: Nam etsi negotiari non debeant, quò plura in nullum vsum recōdāt (ponimus enim omnibus necessariis affluere,) possunt tamen negotiari, quò ad benignè faciendū egenis potentiores subinde euadant: Vt si antè decem tantum pauperes ex vitæ residuis alebant, postea auctiores iam facti, alant 12. aut 15. aut 20. Lex itaq; eleemosynaria nulli negotiandi, aut rem faciendi viā præcludit, sed occasionem potius offert impigrè laborādi, sobrieq; & parcè viuendi; per vtrumq; enim augetur facultas bene de proximo e-gente merendi. Luxus enim & otium non muniunt viam ad eleemosynam; sed ad rapinam, & fraudem, & alias malas artes.

OBVICIS quartò & postremò: Nulla apparet ratio, cur id alteri impertiri obligemur, quod ipse vel vltro oblatum, vel antea tutò possessum liberè, si voluerit, repudiare potest: Atqui potest quispiam, vel sponte, vel voto iuramentouè obstrictus, in tanta paupertate, rerumq; omnium inopia etatem agere, quantam humana imbecillitas ferre vix queat: Quemadmodum multos eximia sanctimonix viros in eiusmodi egestate olim vixisse, & etiamnum quosdam viuere certum est: Si ergo proximo adest, vnde viuatur, sicut semper adest, nisi extrema inopia laboreat, (Nam qui extremè non indiget, non indiget absolute, sed tantum secundum quid, quò nimirum commodius viuatur) nihil se offert, quod personæ residuum, in eiusmodi pauperes transferre necessariò compellat.

Hoc argumentum plus coloris, quam roboris habet: Nam vt illi, qui quodcunq; damnum alterius dolo, fraude, vel impostura accepit, nihil omnino præ eiusmodi damno repetere integrum est; imò verò compensationem vltro oblatam liberè, si voluerit, repudiare potest; & tamen omne id, quod iniusto titulo, aut nomine possidetur, dum condonetur, vel persoluatur restitutioni obnoxium est; ita quamuis is, qui nō extremè inops est, inops tamen est, ob pietatis studium, aut aliam honestam causam, nullam eleemosynam petere, aut sponte oblatam recusare queat; ille tamen, qui absolute superuacanea possidet, pro loci & téporis oportunitate, tenetur ea, si non in illos, qui recusant, vel non effla-

gitant,

Quicquid iniusto titulo possidetur, dum condonetur, vel persoluatur, restitutioni obnoxium est.

gitant, certè in alios, qui indigent, & nõ recusant, erogare. Quamquam, vt antè dictum est, nõ tenetur huic vel illic præcisè; sed isti, vel illi, vel alteri, cui ipse voluerit, impertiri. Aliud proinde est, iuri suo sponte renunciare; aliud, quod iustè non potes, iniustè retinere. **P**ATET ergo, præceptum eleemosynariũ non eos solũ obligare, qui incidunt in extremè, vel quasi extremè egentes; verũ eos etiam, qui absolute superflua possident: siue eiusmodi possessores manuum labore, ingeniũue industria vitam tolerant; siue ex ciuilibus aut Ecclesiasticis censibus victitent; Hoc enim ad rem, de qua hũc agitur, impertinens est.

De iis, qui eleemosynam donare possunt, vel non possunt.

CAPVT SEPTIMVM.

VNMQVE MQVE ex iis rebus, quarum legitimum dominium, plenamque ac liberam administrationem habet, (nisi forsan peculiari aliqua lege patrięe statuto, aut consuetudine inhibeat) munus vel eleemosynam donare posse, extra controuersiam est. Quòd si verò alterutrum horum defuerit, neutrũ iure poterit. Perpicuum est enim, pueris sub tutoribus adhuc agentibus, mentẽue captis, vel aliã rationis vsura destitutis grandes eleemosynas, aut aliã non leuis momenti abalienationes facere, potestatem non esse: Non quòd veri proprii; eorum, quæ donant, vel alia ratione abalienant, Domini non sint; sed quòd ob rationis infirmitatem, legitimam eorum, quæ in pauperes exponunt, vel alio modo distrahunt, administrationem non habeant.

ÆQVE certum est maiestatis reos, cæterosque, quorum bona propter delictum fisco addicta sunt, abalienandi ius non habere; non quòd eorum, quæ abalienant, vsq; ad iudicis sententiam, factiue declarationem, curam & administrationem nõ habeant; habent enim; sed quòd propter admissum crimen, legitimo eorum, quæ donant vel administrant, dominio careant. Quare lata iam condemnationis sententia, quæcunque iam inde à conflato crimine abalienauerant, ad fiscum reuocantur. Fateor tamen, eam reuocationem legum externarũ sæueritate magis niti, quàm diuino aut naturali iure.

PORRO

Quis ex eo, cuius dominũ & administrationem habet, munus vel eleemosynam donare potest.

Pueri cæteriue rationis vsura destituti abalienare non possunt.

Cur maiestatis rei donare vel abalienare iure non queant.